

Jordi Bonet i Armengol

—arquitecte de la Sagrada Família—

Víctor Pallàs

Passem per davant de la Sagrada Família. Cues per a entrar-hi. Llengües i més llengües. Entrem per la porta del darrere. Paletes amunt i avall. Al fons, un despatx. Ordinadors ocupats i una taula emmarcada per múltiples esbossos i fotografies de tot el procés de construcció de la Sagrada Família. Cordial, ens acull Jordi Bonet i Armengol (Barcelona, 1925), l'actual director de l'obra i un dels arquitectes actuals més remarcables del nostre país.

Víctor Pallàs (esquerra) i Jordi Bonet (dreta)

—Arquitecte de la Sagrada Família..., una feina complicada?

—Sens dubte, complicada però apassionant.

—És difícil de compaginar un tipus d'arquitectura diguem-ne civil amb una altra de religiosa?

—Jo diria que no, perquè en el fons tota la història de l'arquitectura és la història del temple, de l'arquitectura religiosa, des dels temples egipcis o grecs, romànics, gòtics o renaixentistes. L'encàrrec més important que pot rebre un arquitecte és un temple. Per tant, ja ho veieu, em veia obligat a acceptar-ho.

—Com s'enfronta un al repte de continuar la construcció d'un temple tan singular?

—La veritat és que quan m'ho van proposar vaig respondre que no, perquè m'havia compromès feia poques setmanes a fer de director general del Patrimoni Artístic i Cultural de Catalunya. M'havia tret un pes de sobre. Però, com que només vaig acomplir el primer mandat d'aquell càrrec (anys 1981-1984) i després vaig tornar a la meva feina d'arquitecte, em van tornar a demanar que agafés aquesta responsabilitat i ja no vaig tenir més remei que acceptar-la. Tanmateix, em feia molta basarda: la primera cosa que em semblava que s'havia de tirar endavant era

la construcció de la nau del temple. Des dels qui estaven en contra de la continuació de la Sagrada Família fins als qui hi estaven a favor, tothom n'admirava la maqueta; i anava ensenyant-se per aquests mons de Déu. Jo pensava que una maqueta no té res a veure amb una realització a escala natural. Vaig pensar-hi molt, en aquella nau. Pensava que tardaríem anys a fer-la. Però en aquest moment ja no es tracta de la nau sinó de tot el tancament de les voltes. La meva il·lusió fóra que d'aquí a cinc anys poguéssim cloure les voltes interiors del temple. Acabar-la tota, no; això, jo no ho acabaré...

—En la vostra trajectòria professional us havíeu interessat sempre molt per l'obra de Gaudí, oi?

— Sí, sense cap mena de dubte. La primera experiència professional —i vaig tenir la sort que me l'acceptessin— fou una església petita a Vinyoles d'Orís, d'on havia estat vicari mossèn Cinto. Em van encarregar que fes el projecte de la nova església parroquial. Vaig fer-hi servir la tecnologia i les idees de Gaudí. Això era l'any 1955...

—¿No hauria estat millor deixar-la tal com estava, la Sagrada Família, un cop desaparegut Gaudí?

—Jo crec que no. Perquè hem de pensar que Gaudí era el primer interessat en el fet que allò no quedés a mig fer.

Ho havia manifestat com a arquitecte del temple; va fer el seu projecte, que havia començat l'arquitecte Villar en estil neogòtic, gràcies a un donatiu excepcional. Cal que se sàpiga que la Sagrada Família només es fa amb donatius; aquí no hi ha diners de l'administració. Gaudí veia el projecte tan gros que es pensava que duraria segles. I es proposa una cosa extraordinària: davant la rauxa de fer divuit campanars en lloc d'un de sol, com havia projectat Villar, Gaudí proposa de fer una façana en lloc d'aixecar el temple per filades horitzontals. Així els seus contemporanis veurien una cosa acabada i serviria de repte per als barcelonins i catalans del futur per tal que s'engresquessin a continuar l'obra... Jo diria que no tan sols era el temple d'aquell moment sinó que ho és d'ara mateix i que enllaça amb el de la Catalunya del futur.

—En la continuació d'aquesta magna obra, cal tenir en compte criteris que ultrapassen els estrictament arquitectònics?

—Hi ha uns criteris que són claríssims: és un temple que està obert a tothom; però que és cristià i porta un missatge que tothom pot entendre: el de Jesucrist, que diu que tots som fills d'un mateix Pare, el missatge de la fraternitat universal. La Sagrada Família és l'exemple de la família universal.

—**Hi ha una simbologia molt clara, en les façanes de la Sagrada Família...**

—Sense cap mena de dubte. A part del missatge cristià esmentat, Gaudí afirmava que «una vegada em van dir que Catalunya no havia estat mai res. Doncs, ara estem fent una cosa que podrà arribar a tot arreu del món». I és el que està passant. Per tant, cal entendre-ho també com un missatge de catalanitat.

—**¿Condicionen, els elements simbòlics, a l'hora de la construcció?**

—S'han de tenir en compte. A vegades comporten uns certs problemes, però Gaudí va deixar tota la part simbòlica resolta. Escrita en gran part, perquè ja des dels anys vint es publica en l'àlbum que es donava a la gent perquè veïssin tot el que s'estava fent. Hi ha explicades moltes i moltes coses, i els simbolismes hi són pràcticament tots.

—**L'any 1878, any en el qual Gaudí obté la llicenciatura d'arquitecte, Lluís Domènech i Montaner expressa la necessitat d'arribar a una «arquitectura nacional». ¿Creieu que la Sagrada Família i, en general, l'obra de Gaudí anava en aquesta línia?**

—Ell fa una arquitectura nova i la fa com a català. No va parlar mai d'aquesta idea de Domènech, almenys no hi ha documents que ho diguin. Torno a repetir el que he dit abans: per a ell aquest temple el fa el poble. Quin poble? Doncs, els barcelonins, gent dels pobles dels voltants, de Catalunya (i no oblidem que estem parlant de finals del segle XIX).

—**El que Verdguer representà per a les nostres lletres, ho és Gaudí pel que fa a l'arquitectura?**

—Sí, naturalment, i amb l'avantatge que l'arquitectura és un llenguatge que tothom pot entendre, com la música, que no necessita traducció. Arriba més fàcilment a tothom. Per què ve gent de tot arreu? Doncs perquè ho entenen. L'arquitectura entra pels ulls i és una emoció com la que ens pot produir la lectura d'un poema de Verdguer...

—**Sense el que avui se'n diu *espònsors*, Gaudí hauria pogut arribar a tenir el ressò actual?**

—Sense Güell l'arquitecte no hauria pogut arribar a fer el que va arribar a fer. La confiança que Güell li tenia era total; però això no vol dir que no hagués pogut fer altres coses prou vàli-

des. De tota manera, Güell li proposava no solament la llibertat de creació sinó també els elements materials. No oblidem que Güell és l'impulsor, l'empresari que engega la fàbrica de ciment Portland, la primera, la de la Pobla de Lillet, i Gaudí és el primer que acaba les torres de la Sagrada Família amb formigó armat. Fins i tot en aquest sentit Eusebi Güell és un gran empresari i tenia un sentit de Catalunya. S'admiraven mútuament. Hi havia una confiança absoluta entre ells dos.

—**Vós heu estat, des de sempre, molt lligat al món de l'escoltisme: Creieu que els valors que es desprenen de l'obra gaudiniana poden esdevenir referents per al jovent d'aquest segle XXI?**

—Us diré una cosa: jo era un dels escoltes de l'agrupament on hi havia Mn. Anton Batlle. Mossèn Batlle ens va fer venir aquí, als escoltes, perquè ajudéssim en les obres. Vam passar uns quants dissabtes fent petites feinetes. Jo crec que sí, l'escoltisme manté —tot i que han canviat molt les coses— aquella visió d'escola de llibertat i de responsabilitat que encara és vàlida.

—**De 1981 a 1984 fóreu director general del Patrimoni Artístic de la Generalitat de Catalunya. ¿Les institucions fan prou per a preservar l'impressionant llegat de Gaudí?**

—La veritat és que en aquest any Gaudí s'hi han abocat. A més, crec que tot això que passa és imparable. Quan es va celebrar el centenari del seu naixement, Gaudí era pràcticament desconegut arreu del món. Ningú no és profeta a la seva terra. A la mateixa gent de Reus ara els sap greu, perquè no van acceptar que Gaudí hi fes un projecte que li feia molta il·lusió. L'altre dia em vaig assabentar que la ruta del modernisme gaudinià havia servit perquè els llibres més venuts que la il·lustren siguin majoritàriament en català. Fins fa poc, aquí, a la Sagrada Família, el llibre senzillet més venut es venia un 50% en anglès. Després venia el japonès (un 16%), una mica per sota el castellà, i en català... només un 2%! Doncs ara, en l'any Gaudí, s'ha passat a un 40% en català i en segon lloc l'anglès, en un 25%, i després ve el castellà.

—**2002: Any Gaudí. I després, què?**

—Continuarem, perquè en tenim per a estona. Jo no l'acabaré. Gaudí parlava sempre dels successors, perquè tenia el

cap clar. Deia que «en la Sagrada Família tot és providencial». És així mateix. Hi ha unes coses impensables que et deixen parat. Per exemple, veure que, quan tens un dubte de per on anar, al cap de poc trobem aquell tros de maqueta que ens confirma allò que havíem imaginat. Gaudí no feia res perquè sí; tot estava molt pensat, i sempre buscava la solució més senzilla. Trobem sempre aquell element que ens diu «sí senyor, anàveu pel bon camí». És en aquest sentit que he fet servir el mot *providencial*. I penseu també que es va estar a punt que voléssin les torres que hi havia fetes de la Sagrada Família. Fou en 1936, que se salvaren gràcies a un benemèrit —el responsable d'ERC en aquell moment al barri— que va dir als de la FAI que anaven a fer la bestiesa: «Pugeu les metral·ladores a dalt de tot per evitar que els feixistes puguin entrar.» Així es va evitar la voladura de les torres.

—**Vós heu dit que no l'acabareu. Però no podeu fer una petita previsió sobre el seu acabament?**

—Quan a Gaudí li preguntaven això, responia assenyalant cap amunt: «El meu client no té pressa.» En aquest moment la meva il·lusió és que puguem cloure totes les voltes amb ocasió del 125è aniversari de la col·locació de la primera pedra, d'aquí a cinc anys. És una il·lusió; però sempre depèn dels diners que puguem rebre. No sabem mai quant rebrem l'any que ve. Qualsevol esdeveniment d'aquests que infonen pànic fa que automàticament minvin els ingressos; per tant...

—**L'11-S, s'ha notat?**

—Molt poquet. Però, per exemple, la Guerra del Golf sí que es va notar. És imprevisible. De moment anem treballant. Hi ha una quantitat de gent jove que treballa amb il·lusió. En aquesta obra els treballadors, vinguin d'on vinguin, s'ho prenen com una gran cosa; estan contents del que estan fent, i això és molt important.

Jordi Bonet ens acomiada amb el mateix somriure amb què probablement el mateix Gaudí ens hauria rebut. En els pròxims dies, per aquest ordre, les ciutats de Brussel·les, Las Palmas de Gran Canària i Washington l'esperen per a continuar la seva incansable tasca de propagar l'esperit i l'obra de l'arquitecte. Que sigui per molts anys. ♦